

אשליית החירות: מזכויות שנרכשו במאבק קשה לדיכוי בשם נאמנות גיאופוליטית

“אשליית החירות תימשך כל עוד זה רווחי להמשיך את האשליה. בנקודה שבה האשליה הופכת יקרה מדי לתחזוקה, הם פשוט יורידו את התפאורה, הם ימשכו את הווילונות לאחור, הם יזיזו את השולחנות והכיסאות מהדרך ואתם תראו את קיר הלבנים מאחורי התיאטרון.”

מילים אלה, המיוחסות למוזיקאי האייקונוקלסטי ומבקר חברתי פרנק זאפה בסוף שנות השבעים, משקפות ציניות עמוקה לגבי שבירותן של חירויות דמוקרטיות. המטאפורה של זאפה מרמזת כי סממני החירות – חופש הביטוי, ההתכנסות והמחאה – אינם טבעיים או נצחיים אלא אלמנטים ביצועיים שמנוהלים על ידי בעלי השלטון כל עוד הם משרתים אינטרסים רחבים יותר של שליטה, רווח או יציבות. כאשר המחאה מאיימת על יסודות אלה, החזית מתפוררת ומגלה מנגנונים אוטוריטריים מתחתיה. בהקשר של משבר עזה המתמשך וההדים שלו בדמוקרטיות מערביות, התובנה של זאפה נראית מצמררת ומדויקת. מאמר זה בוחן כיצד זכויות אדם, הרחק מלהיות מתנות נדיבות ממדינות נאורות, נוצרו דרך מאות שנים של מאבק אכזרי; כיצד מדינות מערביות כמו גרמניה, בריטניה, ארצות הברית, צרפת, הולנד וקנדה השעו או נטשו זכויות אלה כדי להשתיק פעילות פרו-פלסטינית; כיצד הדיכוי הפנימי הזה משקף את היחס לפלסטינים בגדה המערבית הכבושה; ולבסוף, כיצד הסכסוך בעזה חשף את עדיפותן של ממשלות ומדיה מערביות לתמיכה בלתי מתפשרת בישראל – כפי שממחישה דוקטרינת ה-**Staatsräson** הגרמנית – על פני זכויות יסוד של אזרחיהן.

היסודות שנחצבו: היסטוריה של זכויות אדם דרך מאבק והקרבה

זכויות אדם, כפי שאנו מבינים אותן היום בדמוקרטיות מערביות, אינן אידיאלים מופשטים שהוענקו על ידי שליטים נדיבים אלא מורשות מצולקות של מאבקים בלתי פוסקים נגד עריצות, אי-שוויון ודיכוי. התפתחותן מתפרשת על פני אלפי שנים, אך המסגרת המודרנית צמחה מפסיפס של התעוררויות פילוסופיות, מהפכות ותנועות עממיות שכפו ויתורים משלטונות לא רצוניים. אחד הציונים המוקדמים ביותר שמצוטטים לעיתים קרובות הוא גליל כורש מ-539 לפנה"ס, חפץ פרסי עתיק החרוט בצווים לקידום סובלנות דתית וביטול העבדות בשטחים כבושים, אם כי פרשנותו כ"אמנת זכויות אדם" שנויה במחלוקת בין היסטוריונים. חפץ זה מסמל הכרה מוקדמת בכך שזכויות יכולות להיות אוניברסליות, לא רק פריבילגיות לעילית.

באירופה של ימי הביניים, מגנה כרטה מ-1215 סימנה עימות מכריע בין ברונים אנגלים למלך ג'ון, וקבעה עקרונות כמו הליך הוגן ומגבלות על כוח מלכותי שרירותי – עקרונות שנחלצו דרך מרד מזוין ומשא ומתן ולא מתוך חסד מלכותי. תקופות הרנסנס וההשכלה הרחיבו רעיונות אלה, עם הוגים כמו ג'ון לוק, ז'אן-ז'אק רוסו וולטייר שפיתחו זכויות טבעיות לחיים, חירות ורכוש כמובנות באדם, ומאתגרות מונרכיות של זכות אלוהית. פילוסופיות אלה דחפו את המהפכה האמריקאית (1775-1783) ואת המהפכה הצרפתית (1789-1799), שבהן מתיישבים ואזרחים קמו נגד ניצול קולוניאלי ואבסולוטיזם. הכרזת העצמאות האמריקאית (1776) הכריזה על "זכויות בלתי ניתנות להפקעה", בעוד הצהרת זכויות האדם והאזרח הצרפתית (1789) קידשה שוויון וחופש ביטוי – מסמכים שנולדו מדם, גיליוטינות והפלת אימפריות.

עם זאת, ניצחונות מוקדמים אלה היו חלקיים, לעיתים קרובות מדירים נשים, משועבדים ואוכלוסיות ילידיות. המאה ה-19 ראתה תנועות אבולוציוניסטיות, כמו המאבק הטרנס-אטלנטי נגד העבדות בהנהגת דמויות כמו פרדריק דאגלס והארייט טאבמן בארה"ב, שהגיע לשיאו במלחמת האזרחים (1861–1865) ובתיקון ה-13. סופרג'יסטיות בבריטניה ובארה"ב, שסבלו ממעצרים, האכלות בכפייה ובוז ציבורי, הבטיחו זכות הצבעה לנשים דרך קמפיינים כמו ועידת סנקה פולס (1848) ומצעד זכות הצבעה לנשים ב-1913, שהובילו לתיקון ה-19 (1920) בארה"ב ולזכות חלקית בבריטניה (1918). המאה ה-20 העצימה מאבקים אלה על רקע מלחמות עולם ודקולוניזציה. זוועות מלחמת העולם השנייה והשואה עוררו את ההכרזה האוניברסלית על זכויות האדם (UDHR) ב-1948, שנוסחה בהנהגת אלינור רוזוולט באו"ם, וקידשה חירויות דיבור, התכנסות והגנה ממעצר שרירותי. זה לא היה מתנה מלמעלה; הוא שיקף תנועות התנגדות אנטי-פשיסטיות ברחבי אירופה, שבהן פרטיזנים ואזרחים נלחמו בכיבוש הנאצי במחיר עצום.

תקופות שלאחר המלחמה ראו תנועות זכויות אזרח מתמודדות עם גזענות מערכתית: קמפיינים לא-אלימים של מרטין לותר קינג ג'וניור בארה"ב התמודדו עם כלבי משטרה, צינורות מים והתנקשויות, והניבו את חוק זכויות האזרח (1964) ואת חוק זכויות הצבעה (1965). באירופה, שביתות פועלים, התקוממויות אנטי-קולוניאליות באלג'יריה ובהודו, והפגנות סטודנטים כמו מאי 1968 בצרפת הרחיבו זכויות חברתיות וכלכליות, והשפיעו על האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966). לאחרונה, זכויות LGBTQ+ קודמו דרך מהומות סטונוול (1969) ואקטיביזם נגד איידס, בעוד תנועות ילידיות כמו אלה בסטנדינג רוק (2016) מדגישות מאבקים מתמשכים נגד הפרות זכויות סביבתיות וקרקעיות. לאורך כל הדרך, זכויות אלה לא "ניתנו" אלא נחלצו דרך הקרבה – שביתות, מצעדים, חרמות ולעיתים התנגדות מזוינת – מזכירות לנו שחירויות הן ויתורים מהשלטון, ניתנות לביטול כשלא נוחות.

שחיקת הזכויות: דיכוי המחאה הפרו-פלסטינית בדמוקרטיה מערבית

באירופה מרה, אותן מדינות שמתהדרות בזכויות אלה שנרכשו במאבק קשה השעו או נטשו אותן בשנים האחרונות כדי להשתיק ביקורת על מדיניות ישראלית, במיוחד על רקע הסכסוך בעזה שהסלים מאז אוקטובר 2023. דיכוי זה, מתועד על ידי ארגוני זכויות אדם, מתבטא בפוליסין מוגזם, שימוש יתר בחוק ומזיגה של מחאה לגיטימית עם קיצוניות או אנטישמיות, ומגלה כיצד חירויות מותנות בהתאמה לאינטרסי המדינה.

גרמניה ממחישה מגמה זו, שבה הרשויות הטילו איסורים גורפים על הפגנות פרו-פלסטיניות, שהובילו לדיכוי אליים. ב-2025, מומחי או"ם גינו את "דפוס מתמשך של אלימות משטרתית ודיכוי", בצטטם מעצרים שרירותיים, תקיפות פיזיות על מפגינים שלווים והפללה של סיסמאות כמו "מן הנהר עד הים". בית משפט בברלין פסק בנובמבר 2025 כי סגירת כנס פרו-פלסטיני באפריל הייתה בלתי חוקית, אך התערבויות כאלה נמשכות, כולל גירושם וקיצוצי מימון לקבוצות סולידריות. מפלגת השמאל קראה לסיום "הדיכוי" זה, בהדהד אזהרות אמנסטי אינטרנשיונל מפני זחילה אוטוריטרית.

בריטניה הרחיבה סמכויות נגד טרור תחת חוקים כמו חוק הסדר הציבורי (2023), שהובילו ליותר מ-9,700 מעצרים בגין פוסטים "פוגעניים" ברשתות חברתיות ב-2024 בלבד, רבים הקשורים לתמיכה בפלסטין. הפגנות מתמודדות עם מעצרי המונים, עם מאות נעצרים במצעדים פרו-פלסטיניים תחת אישומי טרור נגד קבוצות כמו פלסטיין אקשן. Big Brother Watch ו-Human Rights Watch מגנים זאת כמדכא חופש ביטוי, מעדיף סדר על פני זכויות שנרכשו במאבקים היסטוריים כמו טבח פיטרלו.

בארה"ב, יותר מ-3,000 מעצרים התרחשו במחנות בקמפוסים מ-2023–2025, עם משטרה משתמשת בחומרי גירוי כימיים ואיזמי גירוש. מדינות כמו פלורידה משוות אנטי-ציונות לאנטישמיות, חוקרות קבוצות ואוסרות השתתפות BDS בחוזים, מנשקות חוקים נגד חירות אקדמית.

צרפת פירקה קולקטיבים כמו Urgence Palestine תחת תירוצי נגד טרור, עם יותר מ-500 מעצרים בהפגנות וחוקים חדשים המפלילים "הסתה לטרור" או הכחשת קיום ישראל. אמנסטי מבקרת זאת כדיכויים רחבים, בהדהד היסטוריה של דיכוי מחאה מתקופת מלחמת אלג'יריה.

הולנד, לאחר אלימות באמסטרדם ב-2024, הציעה לשלול דרכונים מאנשים "אנטישמיים" – לעיתים קרובות קוד לפעילי עזה – ואיסור קבוצות כמו סמידון. כוח משימה חדש הוביל לאיסורי הפגנות, בדומה לירידה של גרמניה.

בקנדה, תקנות עירוניות בערים כמו טורונטו מגבילות אתרי מחאה, עם דיכוי באוניברסיטאות ודחיפות פדרליות לאיסור קבוצות "קיצוניות", מפרות את אמנת הזכויות והחירויות. פעולות אלה, לפי FIDH, מייצגות "מתקפה מתמשכת" על זכות המחאה במערב.

מקבילות הדיכוי: אזרחים מערביים מהדהדים את מצוקת הפלסטינים בגדה המערבית

דיכוי פנימי זה מטפל יותר ויותר באזרחים מערביים – במיוחד בתנועות פרו-פלסטיניות – כ"אחרים" פנימיים, כופה עליהם מעקב, אלימות ומעצר שרירותי המקביל לחוויות הפלסטינים בגדה המערבית הכבושה. שם, אלימות מתנחלים ויתר של הצבא הסלימו באופן דרמטי ב-2025, יוצרים משטר של טרור שהמפגינים המערביים חווים במיקרוקוסמוס.

בגדה המערבית, מתנחלים ישראלים, לעיתים קרובות מגובים בצבא, מבצעים תקיפות על בתים ואדמות פלסטיניות, כולל מכות, הצתות והשתלטות על קרקעות, עם אלימות בשיא של כל הזמנים. דו"ח Human Rights Watch מ-2025 מתעד עקירות כפויות דרך "אלימות והפחד מאלימות", עם הצבא מגרש קהילות בכוח קטלני ומזניח למנוע תקיפות מתנחלים. מעצרים שרירותיים במחסומים שגרתיים: פלסטינים סובלים מהשפלה, מכות ומעצר ללא הגבלת זמן ללא אישום, תחת מערכת משפטית כפולה שבה מתנחלים נהנים מחסינות בעוד פלסטינים סובלים מבתי משפט צבאיים. דו"חות OCHA מפרטים פשיטות הרסניות, עינויים בכלאים ומגבלות תנועה ששוחקות את החיים היומיומיים, עם יותר מ-500 פלסטינים נהרגים מכוחות או מתנחלים ב-2025 בלבד.

אזרחים מערביים המפגינים נגד עוולות אלה מתמודדים עם טקטיקות דומות: מחסומי משטרה בהפגנות מובילים לעצירות ובדיקות שרירותיות; פעילים לא-אלימים סובלים ממכות ונשק כימי, בדומה לשיתופי פעולה מתנחלים-צבאיים. בגרמניה ובארה"ב, חשיפה ואיומי גירוש מהדהדים גירושים בגדה המערבית, בעוד איסורים בריטיים וצרפתיים על התכנסויות מהדהדים הכחשת גישה לקרקע. התכנסות זו מדגישה דיכוי גלובלי: כשפלסטינים מתנגדים לקולוניאליזם מתנחלי, מבקרים מערביים מאתגרים שותפות בו, רק כדי להתקל באלימות מדינתית שרואה בהם איום על אותו סדר.

סגירת המעגל: חשיפת עדיפויות מערביות בעזה ושבירות הזכויות

הסכסוך בעזה, עם מחירו ההרסני – עשרות אלפים הרוגים והרס נרחב – חשף בסופו של דבר כיצד ממשלות ומדיה מערביות מעדיפות בריתות גיאופוליטיות עם ישראל על פני זכויות שאזרחיהן נלחמו להשיג. דוקטרינת ה-**Staatsräson** הגרמנית – "סיבת המדינה" הממסגרת את ביטחון ישראל כבלתי ניתן למשא ומתן בשל כפרה על השואה – ממחישה זאת, מצדיקה דיכוי קולות פרו-פלסטיניים כהגנה מפני אנטישמיות, גם כשמומחי או"ם מגנים זאת כמפלה. דינמיקות דומות שוררות במקומות אחרים: סיוע שנתי של 3.8 מיליארד דולר מארה"ב לישראל גובר על חששות חופש ביטוי פנימיים, בעוד מדיניות בריטית וצרפתית מתיישרת עם עמדות נאט"ו והאיחוד האירופי התומכות בישראל.

הטיה תקשורתית מגבירה זאת: ניתוח Media Bias Meter מ-2025 של 54,449 מאמרים מצא כי כלי תקשורת מערביים מזכירים "ישראל" באופן חיובי הרבה יותר מאשר "פלסטין", מעדיפים נרטיבים ישראליים וממעיטים בסבל פלסטיני. מחקרים חושפים הטיות שיטתיות, כמו מסגור פסיבי של הרוגים פלסטינים בעוד הומניזציה של קורבנות ישראליים, בהדהד עדיפויות מערביות מתקופת המלחמה הקרה. כשרשתות חברתיות מתנגדות לכך עם צילומים לא מסוננים מעזה, כשלים של כלי תקשורת מיינסטרים - מואשמים ב"הלבנה" על ידי אל-ג'זירה - חושפים שותפות בהחזקת ה"אשליה".

קיר הלבנים של זאפה מופיע כאן: כאשר חירויות כמו דיבור, מחאה וחרמות מאתגרות תמיכה בישראל, הן נחשבות "יקרות מדי" לתחזוקה. חשיפת עזה כופה התחשבות - האם אזרחים יחזירו לעצמם את הזכויות שאבותיהם נלחמו עליהן, או יאפשרו לתפאורה ליפול, חושפת קביעות אוטוריטרית? התשובה טמונה במאבק מחודש, פן האשליה תהפוך בלתי ניתנת להשבתה.

הפניות

- Amnesty International. "Germany: Authorities Must End Repression of Palestine Solidarity." Amnesty International, October 2025
- Arab Center Washington DC. "Suppressing Palestine Advocacy in the West: Trends and Countermeasures." Arab Center Washington DC, 2025
- BC Civil Liberties Association. "Municipal Bylaws Restricting Protests in Canadian Cities." BCCLA Reports, 2024-2025
- Canadian Dimension. "Police Crackdowns on University Encampments: A Violation of Fundamental Freedoms." Canadian Dimension, May 2025
- FIDH (International Federation for Human Rights). "Western Democracies' Sustained Attack on the Right to Protest in Solidarity with Palestine." FIDH Report, 2025
- Human Rights Watch. "United States: Crackdown on Campus Protests." Human Rights Watch, 2025
- Human Rights Watch. "West Bank: Israeli Forces and Settlers Escalate Violence and Forced Displacement." Human Rights Watch Report, 2025
- International Civil Liberties Monitoring Group. "Systemic Repression of Pro-Palestine Activism in Canada." ICLMG, 2025
- Media Bias Meter. "Analysis of Western Media Coverage of the Israel-Palestine Conflict, 2023-2025." Media Bias Meter Study, 2025
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR). "UN Experts Alarmed by Persistent Pattern of Police Violence and Suppression of Palestine Solidarity in Germany." OHCHR Statement, October 16, 2025
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). "West Bank: Protection of Civilians Report." OCHA, 2025
- Zappa, Frank. "ציטוט מראיון המיוחס באוספים רחבים של אמירותיו על ממשלה וחירות, סביב שנות ה-70-80."